

عنوان:

ارزیابی کمی و کیفی مجله علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران در دوره زمانی ۸۷-۱۳۸۵

سعید فعلی

دانشجوی دکتری ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس

sacidfealy@yahoo.com

سروه احمدی

عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد نوشهر و چالوس

غلامرضا پزشکی‌راد

دانشیار دانشکده کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس

ابوالحسن یعقوبی

کارشناس ارشد ترویج و آموزش کشاورزی

مکاتبه کننده: سعید فعلی

تهران، خیابان جلال آل احمد، پل نصر، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده کشاورزی، گروه ترویج و آموزش کشاورزی

تلفن تماس: ۰۹۱۲۵۴۳۷۲۵۵

چکیده

مجله علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران به عنوان یکی از مجلات تخصصی علوم ترویج و آموزش کشاورزی است که توسط انجمن ترویج و آموزش کشاورزی چاپ می‌شود. هدف این پژوهش، ارزیابی کمی و کیفی این مجله در دوره زمانی ۸۷-۱۳۸۵ است. بدین منظور با استفاده از روش تحلیل محتوا از ۷ شاخص: مشارکت نهادها، ویژگی‌های مؤلفین، سهم موضوعی مقالات، محدوده مکانی تحقیقات، روش‌های تحقیق مورد استفاده، منابع و مأخذ و مشارکت گروه‌های علمی-تخصصی استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهند که در این دوره زمانی ۵ شماره که حاوی ۴۵ مقاله از ۱۲۹ محقق (۱۰۵ محقق مرد و ۱۴ محقق زن) بود، منتشر شده است. سایر نتایج این تحقیق، عبارت هستند از: ۱- دانشگاه‌های تربیت مدرس و شیراز بیشترین سهم را در مقالات به چاپ رسیده مجله علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران دارند؛ ۲- محققان و پژوهشگران با درجه کارشناسی ارشد بیشترین سهم را در مقالات چاپ شده در مجله دارند؛ ۳- دانش‌آموختگان کشاورزی و بازار کار مهمترین موضوع مورد علاقه محققان و مسئولان مجله است؛ ۴- مقالات چاپ شده در سال ۱۳۸۷ (فقط جلد ۴ شماره ۱) نسبت به سال ۱۳۸۵ دارای تنوع بیشتری از نظر موضوعی هستند؛ ۵- استان تهران محدوده جغرافیایی اکثریت تحقیقات چاپ شده است؛ ۶- روش تحقیق توصیفی - همبستگی بیشترین روش تحقیق ذکر شده در بخش روش پژوهش می‌باشد؛ ۷- نویسندگان مقاله‌های چاپ شده در مجله علوم ترویج و آموزش کشاورزی در دوره زمانی مورد نظر به‌طور میانگین به ۱۱ منبع لاتین و ۱۰ منبع فارسی استناد کرده‌اند؛ ۸- گروه ترویج و آموزش کشاورزی با توجه به ماهیت مجله، بیشترین سهم مقالات چاپ شده را نسبت به سایر گروه‌ها به خود اختصاص داده است.

کلمات کلیدی: ارزیابی، مجله علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران، روند کمی و کیفی.

مقدمه

انجام فعالیت‌های پژوهشی و توسعه علوم و فناوری، یکی از معیارهای توسعه یافتگی هر کشوری است. در سال‌های اخیر تأکید بیشتر بر انجام پژوهش، تعداد مقاله‌های علمی منتشر شده در مجلات داخلی و خارجی افزایش یافته است. بمانیان و همکاران (۱۳۸۷) معتقد هستند که جایگاه نشریات علمی-پژوهشی کشور با چندین کارکرد مهم و مختلفی که بر عهده دارند نیازمند توجه شایانی است. این نشریات علاوه بر نشر منبع عظیم یافته‌های علمی-تخصصی که مورد استفاده اکثر اعضای جامعه علمی کشور قرار می‌گیرند منبع ارزیابی‌های مهم دیگری نیز از جمله سطح علمی کشور در آن رشته یا حوزه علمی خاص و میزانی برای توانایی‌های علمی و پژوهشی نسل جوان تحصیلات عالی قرار می‌گیرد. از این رو ضروری است که مورد توجه دقیق علمی و ارزیابی‌های موشکافانه و منصفانه قرار گیرد تا بتواند از سرزندگی و باروری متداومی برخوردار باشد.

جاوید^۱ (2007) معتقد است که بررسی دقیق مقالات چاپ شده در یک مجله علمی-پژوهشی، یکی از مهمترین راه‌های ارتقای کمی و کیفی آن مجله می‌باشد. این موضوع نه تنها به فهم دقیق روند چاپ مقالات در آن مجله کمک می‌نماید، بلکه زمینه‌هایی را جهت برنامه‌ریزی برای پیشرفت‌های بعدی مجله را مهیا می‌سازند. ادگار و همکاران (Edgar et al., 2008) بیان می‌کنند که بررسی وضعیت یک مجله از نظر کمی و کیفی باعث تهیه اصل و قاعده‌ای (درک و فهم چارچوب تئوریک و مفهومی) برای تحقیقات آینده می‌شود. این بررسی زمانی اهمیت واقعی خود را می‌یابد که دست‌اندرکاران یک مجله از قبیل کارکنان، مدیران مجله، شورای نویسندگان، سردبیر و سایر افراد ذینفع در جریان بررسی، نقش فعالی را اتخاذ نمایند (۲۰۰۷). ارزیابی کیفیت مجلات با توجه به تعابیر گوناگون کیفیت از دید افراد مختلف، کاری دشوار است، با این وجود، اهمیت ارزیابی کیفیت مجلات علمی به علل مختلفی از قبیل: ارتقای آکادمیک افراد، کیفیت مقالات ارسال شده برای چاپ، کیفیت کار داوران، تعداد خوانندگان و مشترکین مجله، روز به روز در حال افزایش است. در مجموع می‌توان گفت که حیات مجلات علمی وابسته به این امر است (اشرف گنجویی، ۱۳۸۷). شاید بتوان پژوهش ملک محمدی و شاه میری (۱۳۸۷) را اولین گام تحلیل مجلات علمی کشاورزی بیان کرد. پژوهش آنها نشان می‌دهد که به لحاظ سیر تکامل، مجله علوم و فنون کشاورزی و منابع طبیعی (دانشگاه صنعتی اصفهان)، روند تکاملی بهتری از سایر مجلات علمی کشاورزی داشته است. ولی مجله علوم کشاورزی ایران (دانشگاه تهران) با در برداشتن بیش از ۴۰ درصد از مقاله‌های علمی کشاورزی در طول حیات خود و مجله منابع طبیعی (دانشگاه تهران) با در برداشتن بیش از ۶۳ درصد از مقاله‌های علمی منابع طبیعی از نظر علمی، مورد وثوق بیشتر مؤلفان مقاله‌های علمی می‌باشد. بررسی پیشینه تحقیق (امیراصلانی و مرتضوی سرمد، ۱۳۸۴؛ زکی، ۱۳۸۵؛ عزیزی و همکاران، ۱۳۸۰؛ بمانیان و همکاران، ۱۳۸۷؛ رضائیان و همکاران، ۱۳۸۷؛ Edgar et al., 2008; Jawaid, 2007; Dyer et al., 2003) نشان می‌دهد که پژوهشگران با استفاده از شاخص‌هایی همچون مشارکت نهادها، رتبه‌های علمی مؤلفین، سهم موضوعی مقالات (گرایش‌های پژوهشی)، استنادات مورد استفاده، روش‌های تحقیق مورد استفاده و مشارکت گروه‌های علمی - تخصصی همواره در پی پاسخگویی به این سؤال تحقیق می‌باشند که روند کمی و کیفی یک مجله نوعی در طول یک دوره زمانی مشخص چگونه است؟

مجله علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران به‌عنوان یکی از مجلات علمی-پژوهشی کشور در زمینه علوم ترویج و آموزش کشاورزی است که توسط انجمن علمی ترویج و آموزش کشاورزی در ۲ شماره در سال به چاپ می‌رسد. این نشریه

¹ Jawaid

توانسته است که با نمایه شدن در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام جایگاه بین‌المللی را به خود اختصاص دهد. از آنجاییکه دست اندرکاران مجله قصد دارند که روند ارتقاء کیفیت مجله را ادامه دهند و شرایط لازم برای ایندکس شدن در نمایه‌های معتبر بین‌المللی از قبیل (CAB, Agris, FSTA) رافراهم آورند، از این‌رو، پژوهش حاضر با هدف کلی، بررسی کمی و کیفی مقالات چاپ شده در مجله علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۷ انجام شده است. اهداف اختصاصی که برای دستیابی به این هدف کلی مدنظر می‌باشند عبارت هستند از: ارزیابی مشارکت نهادها در مقالات چاپ شده، ارزیابی ویژگی‌های مؤلفین مقالات، بررسی سهم موضوعی مقالات چاپ شده، بررسی محدوده جغرافیایی مقالات چاپ شده، بررسی روش‌های تحقیق مورد استفاده، ارزیابی منابع و مآخذ مقالات چاپ شده و بررسی مشارکت گروه‌های علمی- تخصصی در مقالات چاپ شده.

مواد و روش‌ها

در این مطالعه، تمام مقالات چاپ شده مجله علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران از جلد دوم، شماره یکم (۱۳۸۵) تا جلد چهارم، شماره دوم (۱۳۸۷) به مدت ۲ سال (۴۵ مقاله) با استفاده از روش تحلیل محتوا^۲ با استفاده از یک چک‌لیست و به‌طور جداگانه توسط محققان مورد بررسی قرار گرفته‌اند، سپس چک‌لیست‌های تکمیل‌شده با یکدیگر مقایسه شده و در صورت وجود هرگونه اختلاف، موضوع توسط محقق دیگری مورد بررسی و تجدید نظر قرار گرفت. زکی (۱۳۸۵) اظهار می‌دارند که تحلیل محتوا از روش‌های عمده مشاهده اسنادی است که به وسیله آن می‌توان متون، اسناد و مدارک و به واقع هر نوع سند ثبت و ضبط شده‌ای را خواه مربوط به گذشته و خواه مربوط به زمان حال مورد ارزیابی و تحلیلی منظم‌تر، دقیق‌تر و از همه مهم‌تر با درجات بالاتری از پائینی قرار دارد. سرمد و همکاران (۱۳۸۳) بیان می‌کنند که در این روش، محتوای آشکار و پیام‌ها به‌طور نظام‌دار و کمی توصیف می‌شوند. از این‌رو، این روش را می‌توان روش تبدیل داده‌های کیفی به داده‌های کمی قلمداد کرد. مهمترین کاربرد تحلیل محتوا توصیف ویژگی‌های یک پیام است. مراحل مختلف تحلیل محتوا عبارت هستند از: انتخاب محتوای مرتبط با موضوع تحقیق، بیان اهداف و سؤال‌های تحقیق، بیان شاخص‌هایی که براساس آن تفسیر نهایی انجام خواهد شد، بررسی پیام و پردازش نتایج. ابزار تحقیق، شناسنامه استاندارد شده‌ای بود که براساس مرور ادبیاتی پژوهش حاوی ویژگی‌های علمی و انتشاراتی متعارف مقاله‌های علمی (مشارکت نهادها، ویژگی‌های مؤلفین، سهم موضوعی مقالات، محدوده جغرافیایی تحقیقات چاپ شده، روش‌های تحقیق مورد استفاده، استنادات مورد استفاده، مشارکت گروه‌های علمی- تخصصی، سال و شماره چاپ) بود. در نهایت اینکه، برای توصیف کمی ویژگی‌ها (شاخص‌ها) (بعد از کدگذاری و ورود داده‌ها به نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۱۳) از آمارهای توصیفی فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار، کمینه و بیشینه استفاده شده است.

یافته‌ها و بحث

۱- مشارکت نهادها

سهم مشارکت دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات آموزش عالی از نظر شمار مقالات پژوهشی به چاپ رسیده در مجله علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران که معیار در این مورد، محل خدمت نویسندگان اول مقالات است، به عنوان مشارکت نهادها

² Content Analysis

مدنظر می‌باشد. نتایج جدول شماره یک نشان می‌دهند که دانشکده‌های کشاورزی دانشگاه‌های تربیت مدرس و شیراز هر کدام با ۹ مقاله (۲۰٪) بیشترین سهم را در مقالات به چاپ رسیده مجله علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران دارند. پردیس کشاورزی دانشگاه تهران نیز با چاپ ۶ مقاله (۱۳/۳۰٪) رتبه بعدی را به خود اختصاص داده است. همانطور که نتایج نشان می‌دهند محققان و پژوهشگران مراکز تحقیقاتی و اجرایی نسبت به محققان دانشگاهی استقبال کمی از مجله علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران برای چاپ مقاله کرده‌اند.

جدول ۱- وضعیت مشارکت نهادها در مقالات چاپ شده مجله

نهادها	فراوانی	درصد
دانشگاه تربیت مدرس	۹	۲۰
دانشگاه شیراز	۹	۲۰
دانشگاه تهران	۶	۱۳/۳۰
وزارت جهاد کشاورزی	۴	۸/۸۰
دانشگاه اهواز	۳	۶/۷۰
دانشگاه بوعلی سینای همدان	۲	۴/۴۰
دانشگاه زنجان	۲	۴/۴۰
دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات	۲	۴/۴۰
دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد	۱	۲/۲۰
پژوهشکده تعلیم و تربیت	۱	۲/۲
پژوهشکده علوم محیط زیست دانشگاه شهید بهشتی	۱	۲/۲
دانشگاه آزاد اسلامی واحد بیرجند	۱	۲/۲۰
دانشگاه پیام نور واحد گلپایگان	۱	۲/۲۰
دانشگاه گرگان	۱	۲/۲۰

۲- ویژگی‌های مؤلفین

تعداد، جنسیت و رتبه علمی نویسندگان یک مقاله به عنوان ویژگی‌های مؤلفین مدنظر این بخش است. نتایج نشان می‌دهند که ۱۲۹ محقق و پژوهشگر در نگارش این ۴۵ مقاله سهیم بوده‌اند که از این تعداد، ۱۰۵ (۸۱/۴۰٪) محقق مرد و ۱۴ (۱۸/۶۰٪) محقق زن می‌باشند. نتایج جدول شماره دو نشان می‌دهند که کار تیمی متشکل از ۵ محقق فقط در یک مقاله وجود دارد. از طرفی، این نتایج نشان می‌دهند که محققان و پژوهشگران با درجه کارشناسی ارشد (۲۱/۷۰٪) بیشترین سهم را در مقالات چاپ شده در مجله دارند. شایان بتوان اظهار نمود که اکثریت آنان برگرفته از پایان‌نامه‌های تحصیلی کارشناسی ارشد این افراد می‌باشد. در میان اعضای هیأت علمی، استادیاران (۱۹/۳۸٪) بیشترین سهم مقالات چاپ شده در

مجله را به خود اختصاص داده‌اند. فعلی و همکاران (۱۳۸۵) علت این امر را در جوانی آنها و داشتن انگیزه‌ای قوی برای ارتقاء می‌دانند.

جدول ۲- مرتبه علمی نویسندگان مقالات چاپ شده در مجله

مرتبه علمی	ترتیب						نویسندگان
	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	جمع درصد	
دانشجوی کارشناسی ارشد	۲	۳	۱	-	-	۶	۴/۶۵
کارشناس ارشد	۱۶	۶	۳	۳	-	۲۸	۲۱/۷۰
دانشجوی دکتری	۳	۲	۲	۱	۱	۹	۶/۹۷
عضو هیأت علمی	۷	۴	۲	۳	-	۱۶	۱۲/۴۰
مربی	۳	۱	۱	-	-	۵	۳/۸۷
استادیار	۸	۱۰	۷	-	-	۲۵	۱۹/۳۸
دانشیار	۸	۷	۳	۱	-	۱۸	۱۳/۹۵
استاد	۵	۸	۶	-	-	۱۹	۱۴/۷۳
نامشخص	۱	۱	۱	-	-	۳	۲/۳۵

۳- سهم موضوعی مقالات

ادگار و همکاران^۳ (۲۰۰۸) در تحقیق خویش، با توجه به همپوشانی موضوعی مقالات آنها را در دو نوع موضوع (اولیه و ثانویه) طبقه‌بندی کرده‌اند. در این تحقیق، با توجه به تعداد کم مقالات فقط از یک طبقه‌بندی استفاده شده است. نتایج جدول شماره سه نشان می‌دهد که دانش‌آموختگان کشاورزی و بازار کار (۷ یا ۱۵/۶۰٪) مهمترین گرایش پژوهشی محققان و مسئولان مجله می‌باشند. مباحث مربوط به ترویج خصوصی (با توجه به نوپا بودن در قالب نگرش سنجی و خدمات مشاوره‌ای کارشناسان ناظر طرح گندم) و مدیریت آب (با توجه به قرار گرفتن ایران در منطقه خشک و نیمه خشک) جایگاه بعدی را با چاپ ۵ مقاله (۱۱/۱۰٪) به خود اختصاص داده‌اند. با بررسی موضوعات مقالات جای خالی برای موضوعات پژوهشی از قبیل مدیریت خاک، مدیریت زمین (یکپارچه‌سازی)، جهانی‌سازی و ... بیشتر عیان می‌شود.

جدول ۳- موضوع مقالات چاپ شده در مجله

موضوع مقالات	فراوانی	درصد
دانش‌آموختگان کشاورزی و بازار کار	۷	۱۵/۶۰

³ Edgar et al.

۱۱/۱۰	۵	ترویج خصوصی
۱۱/۱۰	۵	مدیریت آب
۸/۹۰	۴	موفقیت تحصیلی دانشجویان
۸/۹۰	۴	ویژگی‌های ترویج کشاورزی و منابع طبیعی
۶/۷۰	۳	اثر بخشی آموزش
۶/۷۰	۳	کشاورزی پایدار
۶/۷۰	۳	پرورش آبزیان
۴/۴۰	۲	نظام اطلاعات کشاورزی
۴/۴۰	۲	مدیریت بیابان (بیابان‌زدایی)
۴/۴۰	۲	عوامل مؤثر بر عملکرد
۲/۲۰	۱	مدیریت ریسک (بیمه محصولات کشاورزی)
۲/۲۰	۱	فناوری اطلاعات
۲/۲۰	۱	مطالعه علم‌سنجی
۲/۲۰	۱	دامپروری و صنایع وابسته
۲/۲۰	۱	ارزیابی نیازها

جدول شماره ۴ موضوعات مقالات چاپ شده در مجله به تفکیک سال را نشان می‌دهد. فراوانی موضوعات در سال‌های مذکور حاکی از آن است که مقالات چاپ شده در سال ۱۳۸۷ (فقط جلد ۴ شماره ۱) از سال ۱۳۸۵ (سال پایه) دارای تنوع بیشتری از نظر موضوعی هستند. از طرفی، تعداد مقالات چاپ شده در سال ۱۳۸۶ نسبت به سال قبل نیز افزایش (۴ مقاله) یافته است. امانی و باباحمدی (۱۳۸۴) معتقد هستند که بین میزان عامل تأثیرگذار^۴ مجلات با تعداد مقالات منتشر شده در هر جلد مجله رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

جدول ۴- موضوع مقالات چاپ شده در مجله به تفکیک سال

سال			موضوع مقالات
۱۳۸۷*	۱۳۸۶	۱۳۸۵	
۰	۳	۴	دانش‌آموختگان کشاورزی و بازار کار
۱	۲	۲	ترویج خصوصی
۱	۲	۲	مدیریت آب

⁴ Impact Factor

۱	۲	۱	موفقیت تحصیلی دانشجویان
۱	۲	۱	ویژگی‌های ترویج کشاورزی و منابع طبیعی
۰	۱	۲	اثر بخشی آموزش
۱	۱	۱	کشاورزی پایدار
۰	۰	۳	پرورش آبزیان
۰	۲	۰	نظام اطلاعات کشاورزی
۱	۱	۰	مدیریت بیابان (بیابان زدایی)
۰	۲	۰	عوامل مؤثر بر عملکرد
۰	۱	۰	مدیریت ریسک (بیمه محصولات کشاورزی)
۰	۱	۰	فناوری اطلاعات
۱	۰	۰	مطالعه علم‌سنجی
۱	۰	۰	دامپروری و صنایع وابسته
۱	۰	۰	ارزیابی نیازها
۹	۲۰	۱۶	مجموع

* در سال ۱۳۸۷ فقط یک شماره مورد بررسی قرار گرفته است.

۴- محدوده مکانی تحقیقات چاپ شده

منظور از محدوده مکانی، استانی است که اعضای جامعه آماری تحقیق چاپ شده در آنجا ساکن هستند. جدول شماره پنج نشان می‌دهد که استان تهران محدوده مکانی ۲۳ درصد مقالات است. تحقیقات ملی (۱۶/۹۸٪) و تحقیقاتی که در استان فارس (۱۱/۳۲٪) انجام شده است جایگاه دوم و سوم را به خود اختصاص داده‌اند. نکته حائز اهمیت آن است که نویسندگان یک مقاله (۱/۸۹٪)، محدوده مکانی جامعه آماری خویش را استان خراسان ذکر کرده‌اند.

جدول ۵- محدوده مکانی تحقیقات چاپ شده در مجله

محدوده مکانی	فراوانی*	درصد
تهران	۱۲	۲۲/۶۴
کشور	۹	۱۶/۹۸
فارس	۶	۱۱/۳۲
خوزستان	۵	۹/۴۳
اصفهان	۴	۷/۵۴
مازندران	۳	۵/۶۶

۵/۶۶	۳	همدان
۳/۷۷	۲	کرمانشاه
۳/۷۷	۲	آذربایجان شرقی
۱/۸۹	۱	گیلان
۱/۸۸	۱	سیستان و بلوچستان
۱/۸۹	۱	گلستان
۱/۸۹	۱	قزوین
۱/۸۹	۱	مرکزی
۱/۸۹	۱	خراسان رضوی
۱/۸۹	۱	خراسان

* محدوده مکانی بعضی از مقالات فراتر از یک استان است.

۵- روش‌های تحقیق مورد استفاده

دیر و همکاران^۵ (۲۰۰۳) بیان می‌کنند که پژوهش‌ها برحسب فلسفه تحقیق به کمی و کیفی، برحسب هدف تحقیق به بنیادی، کاربردی و عملی و برحسب روش تحقیق به تاریخی، پیمایشی، همبستگی، علی-مقایسه‌ای، تجربی (شامل پیش تجربی، تجربی واقعی و شبه تجربی)، دلفای و ارزشیابی طبقه‌بندی می‌شوند. در تحقیق حاضر، با توجه به آنکه نویسندگان مقالات چاپ شده در مجله به تفکیک روش‌های تحقیق نپرداخته‌اند و از لفظ روش تحقیق برای همگی آنها استفاده کرده‌اند، لذا همگی آنها در یک جدول مورد مقایسه قرار گرفتند. نتایج جدول شماره شش نشان می‌دهند که روش تحقیق توصیفی - همبستگی (۱۶ یا ۳۵/۶۰٪) بیشترین روش تحقیق ذکر شده در بخش روش پژوهش می‌باشد. روش‌های تحقیق پیمایشی (۱۱ یا ۲۴/۴۰٪) و توصیفی (۸ یا ۱۷/۸۰٪) رتبه‌های بعدی را در بین روش‌های تحقیق ذکر شده به خود اختصاص داده‌اند. نکته حائز اهمیت این است که در بخش روش پژوهش سه مقاله اشاره‌ای به نوع روش تحقیق نشده است.

جدول ۶- روش‌های تحقیق مقالات چاپ شده در مجله

روش‌های تحقیق	فراوانی	درصد
توصیفی - همبستگی	۱۶	۳۵/۶۰
پیمایشی	۱۱	۲۴/۴۰
توصیفی	۸	۱۷/۸۰
ذکر نشده است	۳	۶/۷۰

⁵ Dyer et al.

۴/۴۰	۲	تحلیلی و توصیفی
۲/۲۰	۱	روش دلفای
۲/۲۰	۱	پیمایشی و همبستگی
۲/۲۰	۱	روش کیفی
۲/۲۰	۱	شبه آزمایشی
۲/۲۰	۱	پیمایشی و روش کیفی

۶- منابع مورد استفاده

در مطالعه هر مقاله، وجود منابع مناسب و صحیح نه تنها نشانگر اعتبار مقاله، تلاش نویسنده و پشتوانه علمی مقاله می‌باشند، بلکه سبب می‌شود که خواننده بتواند به اطلاعات بیشتری درباره آن مطلب دست یابد. در حقیقت وجود منابع درست در یک مقاله، یک جزء برقراری ارتباط در دنیای علم است (عزیزی و همکاران، ۱۳۸۰). از این‌رو، یکی از اهداف اختصاصی این تحقیق، بررسی تعداد استنادات (فارسی و لاتین و نوع منبع) مورد استفاده در مقالات است. نتایج جدول شماره هفت نشان می‌دهند که نویسندگان یک مقاله چاپ شده در مجله علوم ترویج و آموزش کشاورزی در دوره زمانی مورد نظر به‌طور میانگین به ۱۱ منبع لاتین ($SD=۸/۵۰$) و ۱۰ منبع فارسی ($SD=۶/۵۳$) استناد کرده است. از طرفی، این نتایج حاکی از خوداستنادی ضعیفی در دوره زمانی مذکور است. به‌طوریکه فقط در ۳ منبع به مقالات چاپ شده مجله علوم ترویج و آموزش کشاورزی استناد شده است.

جدول ۷- نوع زبان منابع و مراجع مقالات چاپ شده در مجله

زبان منابع و مراجع	میانگین	انحراف معیار	کمینه	بیشینه
فارسی	۱۰/۴۴	۶/۵۳	۰	۳۵
لاتین	۱۱/۳۳	۸/۵۰	۰	۳۸

از طرفی، نتایج جدول شماره هشت نشان می‌دهند که استفاده از وبسایت‌های شخصی بیشترین نوع منابع غیرعلمی را به خود اختصاص داده‌اند. به‌طوریکه بررسی منابع مقالات چاپ شده نشان می‌دهد که نویسندگان ۹ مقاله به یک منبع که برگرفته از وبسایت شخصی بوده است استناد کرده‌اند. حتی در برخی از مقالات (جلد ۳، شماره ۱)، آدرس وبسایت‌های مذکور در فهرست منابع بدین صورت نوشته شده‌اند: [WWW:url:http://.google.com](http://www.google.com) یا [email: rkaufrman@onap.fsu.edu](mailto:email:rkaufrman@onap.fsu.edu). اشرف گنجویی و همکاران (۱۳۸۷) اظهار می‌دارند که هر چند که مسئولیت اولیه این اشتباهات (در منابع) به عهده نویسندگان مقالات است اما کادر ویراستاری و هیأت تحریریه مجلات نیز به‌عنوان ویرایشگران مقالات منتشر شده در این امر دخیل می‌باشند.

از طرفی، تحلیل نتایج نشان می‌دهند که نویسندگان سه مقاله (به‌طور جداگانه) به دو منبع روزنامه‌ای (شامل همشهری و کیهان)، ۷ وبسایت شخصی، ۴ منبع بی‌نام و ۲ منبع بی‌تاریخ استناد کرده‌اند. شایان ذکر است که منابع و مراجع معتبر و قابل بازیابی مانند کتاب، مجله، پایان‌نامه و گزارش طرح در این قسمت مورد ارزیابی قرار نگرفته‌اند.

جدول ۷- نوع منابع و مراجع مقالات چاپ شده در مجله

منابع بی- تاریخ		منابع بی- نام		وبسایت‌های شخصی		روزنامه‌ها (همشهری و کیهان)		نوع منابع	تعداد مقالات
%	f	%	f	%	f	%	f		
۴/۴۰	۲	۸/۹۰	۴	۱۵/۶۰	۷	۴/۴۰	۲		۱
-	-	۲/۲۰	۱	۱۱/۱۰	۵	۲/۲۰	۱		۲
-	-	۲/۲۰	۱	۶/۷۰	۳	۲/۲۰	۱		۳
-	-	-	-	۲/۲۰	۱	-	-		۴
-	-	-	-	۲/۲۰	۱	-	-		۵
-	-	-	-	۲/۲۰	۱	-	-		۶
-	-	-	-	۲/۲۰	۱	-	-		۷
-	-	-	-	-	-	-	-		۸
-	-	-	-	۲/۲۰	۱	-	-		۹

۷- مشارکت گروه‌های علمی - تخصصی

سهم مشارکت گروه‌های علمی - تخصصی دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی کشور از نظر شمار مقالات پژوهشی به چاپ رسیده در مجله علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران که معیار در این مورد، گروه تخصصی نویسندگان اول مقالات مدنظر این بخش است. نتایج جدول شماره نه نشان می‌دهند که گروه ترویج و آموزش کشاورزی با توجه به ماهیت مجله بیشترین سهم مقالات چاپ شده (۳۹ یا ۸۶/۷۰٪) را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۹- سهم مشارکت گروه‌های علمی - تخصصی در مقالات چاپ شده مجله

گروه‌های علمی - تخصصی	فراوانی	درصد
ترویج و آموزش کشاورزی	۳۹	۸۶/۷۰
ذکر نشده است	۴	۸/۹۰
اقتصاد کشاورزی	۱	۲/۲۰
آبیاری	۱	۲/۲۰

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش حاضر که به زعم خویش اولین قدم در زمینه ارزیابی مجلات علمی کشاورزی است، بر ضرورت نظارت مداوم دست‌اندرکاران نشریه علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران تأکید دارد. با بررسی شاخص مشارکت نهادها در مقالات چاپ شده مجله اینطور معلوم می‌شود که با وجود مشارکت ۱۴ نهاد، مشارکت از عمق چندانی برخوردار نیست. به‌طوریکه ۵۳ درصد مشارکت مربوط به دانشگاه‌های تربیت مدرس، شیراز و تهران است. تقریباً یک پنجم مقالات چاپ شده مجله مربوط به محققان و پژوهشگران با درجه کارشناسی ارشد (۲۱/۷۰٪) است. بررسی روند کمی و کیفی مجله در حیطه موضوعی نیز حاکی از سیر صعودی است. به‌طوریکه مقالات چاپ شده در سال ۱۳۸۷ (فقط جلد ۴ شماره ۱) از سال ۱۳۸۵ (سال پایه) دارای تنوع بیشتری از نظر موضوعی هستند. از طرفی، تعداد مقالات چاپ شده در سال ۱۳۸۶ نیز نسبت به سال قبل نیز افزایش یافته است. با توجه به وجود اکثریت سازمان‌های اجرایی کشاورزی در استان تهران، این استان بیشترین محدوده مکانی مقالات را به خود اختصاص داده‌اند. روش‌های تحقیق توصیفی - همبستگی، پیمایشی و توصیفی نیز بیشترین روش تحقیق ذکر شده در مقالات مجله است. میانگین منابع فارسی و لاتین به کار رفته در مقالات مجله به ترتیب ۱۰ و ۱۱ منبع است. در باب مشارکت گروه‌های علمی - تخصصی، اکثریت نویسندگان در حیطه علوم ترویج و آموزش کشاورزی تخصص دارند.

منابع

- اشرف گنجویی، ن.، شیبانی، و.، مهدوی‌نیا، ج. و غلامحسینیان، الف. (۱۳۸۷). ارزیابی نظرات و میزان رضایت نویسندگان مقالات از مجله دانشگاه علوم پزشکی کرمان در سال‌های ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵. مجله دانشگاه علوم پزشکی کرمان، دوره پانزدهم، شماره ۴. صص: ۳۴۶-۳۳۷.
- امانی، م. و بابااحمدی، الف. (۱۳۸۴). ناکارآمدی عامل تأثیرگذار (IF) در ارزیابی مقالات و یافته‌های علمی. رهیافت، شماره ۳۶. صص: ۷۶-۷۰.
- امیراصلانی، ف. و مرتضوی سرمد، الف. (۱۳۸۴). تحلیلی بر روند کمی و کیفی مجله بیابان طی یک دوره آماری ده ساله. بیابان، جلد ۱۰، شماره ۲. صص: ۴۳۰-۴۲۳.
- بمانیان، م. ر.، ابافت‌یگانه، م. و نادری، س. م. (۱۳۸۷). ارزیابی کمی و کیفی نشریه هنرهای زیبا طی دوره ۱۲ ساله (بهار ۱۳۷۶ تا بهار ۱۳۸۷). نشریه هنرهای زیبا، شماره ۳۵. صص: ۱۴۵-۱۳۵.
- رضائیان، م.، محمودی، م.، رضوانی، م. الف.، بشارت، ف. و حاجی قدرت‌آبادی، ع. (۱۳۸۷). بررسی روند چاپ و کیفیت مقالات نشریه علمی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان در فاصله سال‌های ۸۵-۱۳۸۰. مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، دوره هفتم، شماره چهارم. صص: ۲۲۶-۲۱۷.
- زکی، م. ع. (۱۳۸۵). بررسی تحلیل محتوای گرایش‌های پژوهشی در مجلات علمی تخصصی مدیریت. فصلنامه دانش مدیریت، سال ۱۹، شماره ۷۵. صص: ۷۴-۴۳.
- سرمد، ز.، بازرگان، ع. و حجازی، الف. (۱۳۸۳). روش‌های تحقیق در علوم رفتاری، چاپ دهم. تهران: مؤسسه انتشارات آگاه.
- عزیزی، ف.، رئیس‌زاده، ف.، زارعی، ش.، طریقت‌صابر، گ. و گرزن، ر. (۱۳۸۰). بررسی کیفیت ذکر منابع در مقالات پژوهشی مجلات علمی - پژوهشی در جمهوری اسلامی ایران. پژوهش در پزشکی، سال ۲۵، شماره ۴. صص: ۲۴۹-۲۵۵.

- فعلی، س.، پزشکی‌راد، غ. و چیدری، م. (۱۳۸۵). بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت دانشجویان در فعالیتهای پژوهشی و تولید علم. فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، سال دوازدهم، شماره چهارم، صص: ۹۳-۱۰۷.
- ملک‌محمدی، الف. شاه‌میری، س. الف. (۱۳۸۷). سیر تکاملی مجلات علمی کشاورزی و منابع طبیعی در دانشگاه‌های ایران. علوم کشاورزی ایران (ویژه اقتصاد و توسعه کشاورزی). سال ۳۹، شماره ۲. صص: ۱۳۷-۱۲۵.
- Dyer, E. J., Haase-Wittler, S. P. & Washburn, G. S. (2003). Structuring agricultural education research using conceptual and theoretical frameworks. *Journal of Agricultural Education*, 44 (2): 61-74.
- Edgar, D. L., Rutherford, T. & Briers, E. G. (2008). The journal of international agricultural and extension education: a ten year look. *AIAEE Proceedings of the 24th Annual Meeting*. E. A. R. T. H. University, Costa Rica. PP: 178-189.
- Jawaid, S. (2007). Importance of self audit by a journal to measure quality improvement and planning for future. *Pakistan Journal Medicinal. Science.*, 23: 4-8.

Qualitative and Quantitative Assessment of Iranian Agricultural Extension and Education Journal during 2006-08 Years

Abstract

The Iranian agricultural extension and education journal (IAEEJ), as one of the agricultural scientific journals, is being published by extension and education association. The purpose of this study is to assess its qualitative and quantitative impacts during 2006-08. Seven parameters including "partnership of institutes", "Authors profiles", "diversity of subjects", " research sites", "research methods", "references used", and "participation of scientific departments" were analyzed. The results show that during the given period, 5 volumes of the IAEEJ have been published which comprised of total 45 articles by 129 authors (male=105; female=14). Furthermore, results revealed that: 1. Tarbiat Modarres and Shiraz Universities have compiled more papers in comparison with other universities; 2. Researchers with M.Sc degree have shared more papers in comparison with other researchers; 3. The research themes mainly focused on agricultural graduates and job market; 4. The most researches have done in Tehran province; 5. The papers published in 2008 compared to 2007 had more inclination towards research themes; 6. The most frequent research method types were descriptive-correlation methods; 7. On average, authors have referred to 10 Farsi and 11 Latin references in their papers; 8. Agricultural extension and education department has contributed to more papers in comparison with other departments.

Key words: Assessment, Iranian Agricultural Extension and Education Journal, qualitative and quantitative trend.